

Bakermat van de Reformatie-rûntsje

Kleasterrûntsje fietsroute

zaterdag 21 juli 2018

vanuit Pingjum

(ongeveer 35 km.)

Dit fietsrondje kan ook bij andere kerken langs de route worden gestart op alle zaterdagen, als de kerkdeuren openstaan voor Tjerkepaad.

>> <<

Pingjum ligt in het noordelijk deel van de voormalige gemeente Wonseradeel. In Fryslân zijn verschillende kleisoorten te vinden. Het noorden en westen van de provincie wordt de Bouwhoek genoemd. De klei hier is bijzonder geschikt voor akkerbouw. Het gebied rond Pingjum, Witmarsum, Arum en Kimsward wordt de ‘Lytse bouhoeke’ genoemd. In de zomer kun je hier

genieten van een panorama met kleurige bloeiende aardappelvelden en door zon en wind rijpende graanvelden.

>><<

➔ Start bij Theetuin De Nije Trije, LA. Bij kruispunt RD (= Riegeweg). Bij bietenopslagterrein LA (= Rommerdalaan). In dorp RA (= Pibemalaan). RD en 2e weg LA (= Grote Buren)

Bezoek Victoriakerk (Grote Buren 8) en schuilkerkje (= Grote Buren 28)

➔ De Grote Buren verder naar het oosten volgen, wordt Mulierlaan, bij rotonde RD (= Pingjumerstraat). EW LA (= Arumerweg) Voor DG kerk (huisnummer 38) RA (= Menno Simonsstraat). EW RA (= Easthimmerweg). LA (= Pannekoeksterweg)

→ RA (= It Fliet). Naar het Contourenkerkje en Menno Simons monument (1879). En het Groen- en Tuincentrum.

Witmarsum is de geboorteplaats van Menno Simons. En het dorp waar dichter Gysbert Japiks van 1625 tot 1637 onderwijzer. Hij schreef als eerste, sinds het verdwijnen van het oude Fries als rechts- en bestuurstaal, weer in de Friese taal. De taal en spelling in zijn werk vormen de basis van het Fries uit de 19e en 20e eeuw, zoals wij dit nu nog schrijven.

Op het Fliet bij Witmarsum staat bij het Menno-Simons monument (1879) een contourenkerkje. Het heeft de vorm van het *Minne Simens oud preekhuis*, oftewel de 3 vermaning, die hier tot

1876 stond. In de 16e eeuw stond hier een eenvoudig huisje waar de dopersen samenkwamen en ook Menno Simons zijn geloofsgenoten zou hebben toegesproken. In 1828 werd het huisje afgebroken en vervangen door een gebouw met een torentje op de nok van het dak. Dit kerkje heeft er bijna een halve eeuw gestaan en werd afgebroken nadat de doopsgezinde gemeente een nieuwe kerk in het dorp liet bouwen.

In het naastgelegen Groen- en tuincentrum is deze zomer een tentoonstelling over de verbouw van granen en andere gewassen door mennonieten. Ook is er soms gelegenheid producten te proeven. En er zijn kookboeken, waarmee u producten uit eigen tuin kunt bereiden.

→ Terug naar Pannekoeksterweg en RA fietspad volgen tot Arumerweg. LA en voorbij Landb. Mech. Bedr. Kuipers (= Arumerweg 95) het pad inslaan (= Schuttedijk) Dit pad blijven volgen tot bietenopslagterrein.

Dit pad is een deel van de Pingjumer Gulden Halsband.

→ Einde pad LA (= Haniaalaan) en bij kruising LA (= Nesserlaan) naar theetuin De Nije Trije.

➔ Vanuit De Nije Trije LA en bij kruising RA
(= Haniaalaan. EW RA naar fkp 30 en 32.

Bezoek Gertrudiskerk, De Terp 1, Achlum.

➔ Fietsroute vervolgen naar fkp 16 en 15.

Bezoek aan Franeker met de 16e/17e eeuwse grachten; Martinikerk, Breedepaats 2; en eventueel 18e eeuwse theekoepels op het Bolwerk; of de binnenpaats van de vroegere Academie (ingang aan de Vijverstraat).

➔ Vanaf fkp 09 naar fkp 05 en vervolgens ri fkp 72.

Bezoek kerk, Kerkbuurt 1 te Hitzum.

➔ Fietsroute vervolgen naar fkp 72.

Bezoek Johanneskerk Franekerweg 28, Tzum.

➔ Vervolgens naar fkp 35 en fkp 27, ri fkp 30.
Bezoek Lambertuskerk, Sytzamaweg 46, te Arum

➔ Fietsroute vervolgen naar fkp 30 en fietspad RD blijven volgen. 5 Daarna 1e weg LA

(= ri Pingjum) en terug naar Theetuin De Nije Trije.

De Pingjumer Gulden Halsband.

De Pingjumer Gulden Halsband is een bijzonder dijkensysteem. Deze meer dan 1000 jaar oude ringdijk om Pingjum is vermoedelijk één van de oudste dijken van Nederland en een icoon voor de gemeente Súdwest-Fryslân.

De eerste bewoning op de hogere kwelders en opgeslibde kleiplaten begon hier zo rond de 6e eeuw voor Christus. Door terpen of woonheuvels op te werpen hield men ook bij stormvloed droge voeten. De eerste dijken van enige omvang werden zo rond 1000 na Christus aangelegd. Dit omdat de invloed van de getijdengeul de Marneslenk toenam. En gevaarlijk werd voor de bewoners.

In eerste instantie werden toen rondom de hogere kwelder-gebieden, de zogenoemde ‘moederpolders’, ringdijken, aangelegd. De meest zuidelijke moederpolder lag ter hoogte van Hartwerd-Witmarsum. De meest noordwestelijke zeedijk van deze moederpolder is de Koudehuisterdijk en vormde de eerste fase van de Pingjumer Gulden Halsband. Vervolgens kon een groot gedeelte van de Marneslenk worden ingepolderd door dijken. Toen de westkust van Fryslân afgesloten werd door de zeedijk, verloren de dijken in het binneland hun functie. Ze dienden als binnendijk en hadden een slaperfunctie. Belangrijk daarbij was dat de binnendijken een gesloten circuit vormden om effectief bescherming te kunnen bieden aan het water. Ze werden in de twaalfde eeuw de voormalige zeedijken verbonden met binnen-dijken ten zuiden van Pingjum. En ontstond de Pingjumer Gulden Halsband, zoals die nu bekend is. De dijk bestaat uit 13,5 kilometer dijk en bood bescherming aan een aantal terpen, waaronder die van het dorp Pingjum.

In 1825 keerde dijk het water voor de laatste keer, toen een groot deel van Fryslân overstroomde. Daarna werden de zeedijken verbeterd en verloor de dijk eind 19e eeuw definitief zijn functie. Hij werd niet meer onderhouden en raakte in verval. Door de jaren heen zijn delen afgegraven en verlaagd. De dijk is gelukkig voor

het grootste deel nog duidelijk aanwezig in het landschap of herkenbaar door de inrichting van het landschap. De Pingjumer Gulden Halsband is nu wettelijk beschermd door het bestemmingsplan.

(tekst ontleent aan de brochure ‘De Pingjumer Halsband Wandelroute’ van de Provincie Fryslân en de gemeente Súdwest-Fryslân. Deze brochure is helaas niet meer verkrijgbaar.)

De ware ontwikkelingsreis is geen
speurtocht naar nieuwe landschappen,
maar waarnemen met nieuwe ogen.

Marcel Proust.

